

VAN STEEN

Frank van Dijl

VAN STEEN

Roman

2019

Dijl's Uitgeverij
Rotterdam

10 9 8 7 6 5 4 3

Copyright © 2019 by Frank van Dijl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of
openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming.

[Facebook.com/frankvandijl](https://www.facebook.com/frankvandijl)

[Twitter.com/frankvandijl](https://twitter.com/frankvandijl)

Alle rechten voorbehouden

Omslagfoto door de auteur
Foto achterzijde Vincent Mentzel

ISBN 9789402189537

*At times I think there are no words
But these to tell what's true
And there are no truths outside the Gates of Eden*

Bob Dylan

Voor Louise

IN HET ONTBIJTZAALTJE WAS NOG één tafel vrij. Naast ons zat het Nederlandse gezin, de man en ik knikten elkaar toe. Alice droeg haar knalrode hotpants en een T-shirt. Ik kon me voorstellen dat de moeder en dochter het hunne van haar outfit dachten. Ze had niet veel tijd besteed aan haar opmaak: de zwarte lijntjes onder haar ogen stonden er, haar lippen had ze lichtroze gestift – dat was alles. Maar het was zichtbaar dat het uitslapen en het douchen haar goed hadden gedaan. Ze had kleur op haar gezicht en haar ogen glansden weer. Zoals gebruikelijk goot ze flink wat melk in haar koffie en roerde ze er twee klontjes suiker door.

‘Wat zijn jullie plannen voor vandaag?’ vroeg onze buurman belangstellend, terwijl hij een sigaar aanstak.

‘Voordat we verder trekken naar Portugal,’ zei ik, ‘gaan we picknicken. We zoeken ergens een mooi plekje, misschien hier in de buurt, misschien iets verder weg. Ik heb de inkopen al gedaan.’

‘Dat klinkt goed. Toen we gisteren een beetje rondreden, zagen we een bord dat naar een dolmen wees, misschien is dat een leuke picknickplek.’

Alice scheurde haar croissant en smeerde er jam op. Voordat ze een stuk in haar mond stak, vroeg ze: ‘Een dolmen? Wat is dat?’

De man boog zich in haar richting. ‘Wij zouden zeggen: een hunebed. Het zijn oude grafheuvels, er zijn er van zesduizend jaar oud. Je komt ze overal in Europa tegen, ik heb er een boek over gelezen. Hier in de buurt is er dus ook een. Je gaat het dorp uit, neemt de weg naar boven en daar moet je ergens een grindpad volgen. Tenminste, daar heb ik dat bord zien staan. Je moet er maar op letten’

‘Nou, gezellig, picknicken op een grafheuvel,’ zei Alice. ‘Nee, daar heb ik echt zin in.’

Ik maakte een ongelukkige beweging met mijn hand waardoor ik het glas waaruit ik jus d’orange had gedronken omstootte tegen mijn koffiekop, maar kennelijk met zo’n kracht dat het in scherven uit-

eenviel. De dochter barstte in lachen uit, Alice trok haar wenkbrauwen op. Ik kon niet uitmaken of dat was om mijn onhandigheid of om de reactie van het meisje. Ik legde de scherven bij elkaar en luiserde naar de man die onverstoord verder sprak.

‘Alleen de staande stenen en de grote steen die erbovenop ligt zijn nog over van de meest hunebedden. Van wat erin gelegen heeft, is niets bewaard gebleven, iets engs zul je er niet aantreffen. Meestal liggen ze op bijzondere plekken in het landschap. Interessant – hoe kregen de mensen toen die stenen op zo’n plek bij elkaar, hoe zetten ze ze rechtop, hoe legden ze de afdeksteen erop? Ze hadden geen werktuigen moet je denken.’

‘Erg interessant,’ zei ik. ‘We gaan er zeker even kijken. En wat zijn uw plannen?’

Nu nam de vrouw het woord: ‘O, we gaan nog een keer kijken naar het huis waar we gisteren zijn geweest. Het staat al een tijd te koop. Een oude boerenwoning met stal en schuur. Er moet wel wat aan gebeuren. Maar daar hebben we hem voor.’ Ze wees op haar man.

‘Bent u zo handig?’ vroeg ik.

‘Handig? Hij? Hij heeft twee linkerhanden. Nee, daar hoeven we het niet van te hebben. Maar gelukkig heeft hij een aannemersbedrijf, dus we kunnen hier gemakkelijk met een paar man aan de slag,’ zei de vrouw. Ze sprak met een zekere laatdunkendheid over de twee linkerhanden van haar man, maar toen ze het over zijn bedrijf had, schitterden haar ogen van trots.

‘Een huis in Frankrijk, daar droom ik al heel lang van,’ zei ze. ‘Misschien komt het er vandaag van, de eerste dag van de zomer.’

‘We hoeven alleen maar ja te zeggen,’ zei de man. ‘Het rekensommetje heb ik al gemaakt.’ Hij draaide zijn sigarendoos om. Op de onderkant stonden inderdaad een paar krabbels. ‘Als zich een kans voordoet, moet je hem grijpen.’

‘Dat zit hem in het bloed,’ zei de vrouw. ‘Geen kans onbenut laten, dat heeft hij van huis uit meegekregen.’

‘Zijn we niet allemaal opportunisten?’ zei ik, meer tegen mezelf, toen het gezin met een korte groet afscheid had genomen. Tegen Alice zei ik dat ik die dolmen graag wilde zien. Ze vond het best, zei ze. Ze vond de laatste tijd alles best, leek het wel.

Meteen die grijns

MIJN EERSTE VROUW ZEI VAAK dat ik moest leren om van mezelf te houden. Als ik van mezelf hield, kon ik ook van haar houden, zei ze en ze bleef het zeggen tot ver in onze nadagen, toen ze al zoveel van zichzelf hield dat ze daar mijn al dan niet gemankeerde liefde onmogelijk bij kon hebben.

Ik ontmoette haar nota bene toen ik met Pauw had afgesproken in het café waar het op donderdagavond altijd stampvol was. Pauw begon een praatje met haar toen ze aan de bar kwam om te bestellen. Natuurlijk kende Pauw haar, welke vrouw kende hij niet? Meteen die grijns: in de nabijheid van een vrouw werd alles glad aan hem, dat was al zolang ik hem kende, zo'n jaar of tien. Hoe wonderlijk dat meisjes en vrouwen er steeds weer in traptten. Zijn ogen gingen glanzen, zijn lippen krulden, zijn stem zakte een octaaf en zijn manier van praten kreeg, bijna onhoorbaar, iets vragends en, naarmate de versierpoging vrucht begon af te werpen, zelfs iets dwingends. Het was, als je erbij zat (en ik zat er vaak bij), alsof die vrouwen zich lieten vangen door zijn blik, zoals een haas door de koplampen van een auto, waarna hij hen met zijn lach die zijn tanden blootlegde en tenslotte met zijn woorden betoverde.

Ook op deze donderdagavond in De Meierijsche Kar schoot hij in de glibbermodus. Ik zag het aan de manier waarop hij een sigaret rolde en hoe hij zijn ogen over het voluptueuze lichaam van de vrouw liet gaan. Ik hoorde het aan de manier waarop hij zei: 'Neem er een van mij.' En ik merkte het aan de manier waarop hij mij negeerde. Hij had zich helemaal naar haar toegekeerd. Mij kon het niet schelen, hij ging zijn gang maar.

Pauw en ik hadden afgesproken omdat we elkaar nodig weer eens moesten zien na alles wat er in het voorafgaande jaar was gebeurd,

maar we hadden vroeger zo vaak afgesproken: dat we zouden zwemmen en dan ging Pauw achter de meisjes aan, of dat we de stad in gingen, zelfde verhaal. We hadden zelfs ooit gekampeerd in Oud-dorp, waar ik tot twee keer toe even weg moest uit de tent omdat hij die nodig had om met een meisje te zoenen. Twee verschillende meisjes, de dag dat we aankwamen het ene, de volgende dag het andere. Dus vanavond was er wat dat betreft niets nieuws.

Dat we elkaar langdurig niet hadden gezien, was vaker voorgekomen en ook nu pakten we – ik was bang geweest dat het anders zou gaan – de draad snel weer op: koetjes, kalfjes, werk en dan snel door naar muziek en natuurlijk vrouwen. We gingen gewoon verder waar we gebleven waren vóór Alice. Zij kwam niet ter sprake, zij lag nog te gevoelig. Maar Pauw was nooit op Marga gekomen als Alice hem niet door het hoofd had gespookt. Hij had ineens ernstig gekeken: ‘O ja, Peet, die Marga, die ken je toch? Die met die grote tieten...’

‘Ja, natuurlijk ken ik die. Ze heeft ze kleiner laten maken.’

‘Ze is dood.’

‘Dood?’

‘Ja, verongelukt. Een maand of twee, drie geleden. Ik hoorde het van Kleine Theo, je weet wel, die een tijdje met haar ging voordat ze naar Rotterdam verhuisde. Die zanger. Het schijnt dat ze in Club As-sepoester werkte. Tegen een boom gereden. Op slag dood.’

‘Jezus,’ zei ik.

‘Ja. Een vriend die naast haar zat, is vanaf zijn nek verlamd. Dingetje zat ook in die auto, spoorloos verdwenen.’

‘Iedereen verdwijnt maar,’ zei ik. Ik schrok van mijn eigen woorden, me tegelijkertijd afvragend of een hondje onder het verzamelbegrip ‘iedereen’ kon vallen.

‘Ik heb haar jammer genoeg nooit gehad, ik was wel benieuwd naar die tieten van haar,’ mijmerde Pauw.

Ik was stil, terwijl de borsten van Marga van voor en na de operatie

voor mijn geestesoog opdoemden. Dood, alles voor niets geweest. Ik dacht aan de laatste keer dat ik haar had gezien, de avond voor de vakantie, toen ze ineens met Joost bleek te gaan. Was hij het die naast haar had gezeten? Ik had hem op de krant inderdaad niet meer gezien. En de auto waarmee ze dat ongeluk hadden... was dat misschien die van Alice, had Marga die niet geleend?

Ik huiverde en zag andere beelden voor me die ik probeerde van me af te schudden. Schielijk dronk ik van mijn bier.

Toen kwam zij, die later mijn eerste wettige echtgenote zou worden, bij ons staan om tussen ons door haar bestelling te doen en zag ik Pauw in zijn oude habitus vervallen. Ja, zo kende ik hem weer.

Ik verzette me tegen de beelden die me bestookten en deed mijn best om de aandacht te trekken van de barvrouw. Het café dreef op de twee rijpe, goedlachse dochters van de kroegbaas die tot het sluitingsuur gediensig de leeggedronken glazen verzamelde. Op donderdagavond legde hij planken op het biljart en werd het café overgenomen door stadgenoten die met elkaar goed waren voor tachtig procent van de weekomzet.

Iedereen die in deze stad voor hip en artistiek en links doorging zat op die avond in 'de Kar'. Daarom zat ik er ook. Ik werkte bij een linkse krant, die had je toen: linkse kranten. Allemaal zetten we het op een zuipen. Achter de bar hadden ze hun handen vol aan dorstige kunstenaars, journalisten, raadsleden, vrouwen met oranje haar.

Overdag was De Meierijsche Kar een schipperscafé. Links van de bar waren de postvakjes waaruit enveloppen staken bestemd voor schippers die de grote rivieren bevoeren. Op de wandschildering die een hele zijmuur besloeg, zwoegde een zeilbootje onder een onheilszwangere lucht over een kolkende zee richting veilige haven.

Het café lag aan het begin van een middeleeuwse dijk waarlangs een oude loods nog ternauwernood overeind stond – schuifdeuren hin-

gen scheef in hun sponningen, ruiten waren ingegoooid, het dak ingezakt.

In de volksbuurt, die in betere dagen door de dijk en de rivierkade die daarvan de voortzetting was werd omringd, was het verval totaal. Gras en onkruid overwoekerden straten die werden geflankeerd door de ruïnes van de sloppen en krotten waarin tot ver in de twintigste eeuw mensen hadden gewoond. Een stenen woestenij waar het rook naar verrotting.

Op percelen waarvan het puin al was geruimd, waren autowrakken gedumpt. Aan de voet van de Nieuwkerk graasde het paard van de lorrenboer.

De vaste grap die je elke donderdagavond wel door iemand in het café hoorde hinniken, was dat de gemeente helemaal geen Duitsers nodig had om de stad plat te gooien (al hadden die Rotterdam in nog geen kwartier met de grond gelijk gemaakt terwijl de verwoesting hier zich al tientallen jaren voortsleepte), wat dan altijd weer een toehoorder de reactie ontlokte dat het bombardement op Rotterdam toch maar een fraai staaltje van ‘Deutsche Gründlichkeit’ was geweest ‘waar we hier nog een puntje aan konden zuigen’.

Toen ik eindelijk aan de beurt was, bestelde ik voor mezelf een kopstoot en vroeg aan Pauw en de vrouw met wie hij inmiddels op diep vertrouwelijke toon sprak of zij iets van mij wilden drinken. Op die manier kon ik me toch nog in hun gesprek wringen.

Dus zo ontmoette ik mijn eerste vrouw. Ruim een halfjaar later trouwden we.

‘Ik had je die eerste avond helemaal niet zien staan,’ zei Dineke als het gesprek wel eens op onze ontmoeting kwam. ‘Nee, ik zat ook,’ zei ik dan. ‘Ik gaf Pauw en jou jullie biertjes en dacht: ik ga proberen haar te versieren.’

‘Nou, dat is je dan mooi niet gelukt. Ik kan me niet herinneren dat ik toen één woord met je heb gewisseld.’

Ik had wel degelijk het woord gevoerd – zo druk ik het precies goed uit, want ook nu nog denk ik dat ik eigenlijk alleen maar geluid heb gemaakt, niets heb uitgebracht dan mijn gebruikelijke ouwehoerpraat waarvan ik meende dat die voor geestig doorging.

Ze was not amused.

Uiteindelijk maakte ze zich uit de voeten, waarschijnlijk omdat mijn lulkoek haar te veel werd.

Het deed me plezier dat het mij was gelukt om de kleffe versierpoging van Pauw te laten mislukken.

‘Leuk wijf,’ zei hij nog, niet in het minst uit het veld geslagen. ‘Niet knap, maar wel spannend. De volgende keer krijg ik haar mee.’

Ik zag zijn blik door het café gaan op zoek naar een nieuw leuk wijf. Dineke kwam ik een paar weken later tegen toen ik alleen in het Dolhuys was, vroeger een beatclub, nu een discotheek waarvoor ik eigenlijk mijn neus ophaalde maar waar kon je in deze stad op zondagavond anders heen?

Ze zat aan de bar. Ze gaf geen blijk van herkenning.

‘Hé, ik ken jou,’ zei ik voordat ik erover had kunnen nadenken, maar het wilde me niet meteen te binnen schieten waarvan.

‘Ik jou niet,’ zei ze, ‘hoe ken je mij dan?’

Toen wist ik het weer: ‘De Meierijsche Kar. Ik was er met Pauw, met wie jij aan de praat raakte.’

‘O, Pauw Cunius? Ja, die ken ik wel. Is hij een vriend van je?’

Ik stelde me voor en bood haar wat te drinken aan en toen de glazen voor ons stonden, schoof ik op de kruk naast haar.

Voor haar gold dit later als onze eerste ontmoeting. Ik heb nog lang succes gehad met het verhaal dat ik Dineke twee weken eerder ontmoette dan zij mij.

Ze was op een woeste manier aantrekkelijk. Er liepen mooiere meisjes rond: haar neus was aan de grove kant en ook overigens leek ze me, voor zover het mogelijk was om dat in het heersende halfduister

vast te stellen, fors uitgevallen – de tieteman in mij was meteen wakker.

Eerst hadden we het natuurlijk over Pauw. Waar ik hem van kende, hoe zij hem kende. Ze moest eigenlijk niets van hem hebben, een gladjanus noemde ze hem, een gluiperd, maar kennelijk was ze daar te laat achter gekomen, want ze zei ook dat hij lekker kon zoenen.

Het gesprek kwam op wat zij deed en wat ik deed en wie zij was en wie ik was, en toen werd ‘Golden years’ van David Bowie gedraaid waarop we allebei moesten dansen en toen deden ze nog ‘One of these nights’ van The Eagles en ‘Bohemian rhapsody’ van Queen en het eindigde ermee dat ik met haar mee naar huis ging.

NATUURLIJK HEETTE PAUW NIET WERKELIJK Pauw. Zijn ouders noemden hem Pauwoldrik. De samentrekking van zijn doopnamen Paulus Wolter Diederik getuigde van een, in hun geval vermoedelijk zeldzame, oprisping van frivoliteit.

Toen hij zijn entree maakte op het gymnasium en zich voorstelde als Pauwoldrik, dacht iedereen dat het zijn achternaam was, wat hij eigenlijk wel best vond. Maar in de klas werd hij door de leraar aangesproken met Cunius – niet minder onwaarschijnlijk, vonden wij, hoewel op deze school wel op zijn plaats. Zo werd hij buiten de klaslokalen door ons al snel Koenioes genoemd omdat wij de Latijnse ‘u’ als ‘oe’ moesten uitspreken, maar toen daar de grap van af was en Pauwoldrik geen aanvaardbaar alternatief bleek, werd hij voor ons Pauw. Zo heet hij nog steeds, ook voor anderen, zag ik toen ik hem googelde. Hij gebruikt een pauwenveer als bedrijfslogo.

Pauw Cunius was de jongste zoon van dominee Cunius, ‘een zware’, meende mijn moeder, ofschoon wij niet kerkelijk waren en bij mijn weten geen enkele dominee kenden. Toen Pauw en ik eenmaal bevriend waren en onze vriendschap nog niet door ouderlijke veto’s was getroffen, kwam ik door de week vaak bij hem over de vloer.

Zijn moeder was een zachtmoedige vrouw die mij aan mijn oma deed denken. Ze was altijd gekleed in het zwart. Ze bracht ons kopjes thee als we op zijn kamer met zijn bandrecorder in de weer waren. Dat apparaat was mijnerzijds doorslaggevend bij het aangaan van de vriendschap, maar ook was ik onder de indruk van de bravoure waarmee Pauw zich manifesteerde. Hij had een vlotte babbel en stapte daarmee op alles en iedereen af, meisjes vooral, en iedereen vond hem leuk en aardig, zeker de meisjes. Hij had een talent voor meisjes. Hij was voor niets en niemand bang, zelfs niet voor

zijn vader, die zich stijf door het huis bewoog, altijd in een zwart kostuum alsof hij elk moment kon worden weggeroepen om een stervende voor te gaan in het laatste gebed. Als hij thuis was, mochten we niet op Pauws kamer zijn omdat op dezelfde verdieping zijn werkkamer was waar hij werkte aan zijn zondagse preek. Niemand mocht een voet in die kamer zetten. De man boezemde mij ontzag in, maar Pauw had zijn eigen manier gevonden om met zijn veel oudere ouders om te gaan. In hun nabijheid deed hij het voorkomen dat hij zich aan hun regels hield, maar hij was de straat nog niet uit of hij kamde zijn haar naar voren en deed zijn stropdas af. Alleen op zondag was er geen ontsnappen aan. Dan was hij de gevangene van het beroep van zijn vader. Telefoneren, fietsen, pianospelen – alles was taboe, zelfs zijn huiswerk mocht hij niet op zondag maken en de Puch die hij al op zijn veertiende bijna wekelijks uit elkaar haalde, alle onderdelen netjes gegroepeerd op een oud laken op het plaatsje achter zijn huis, en weer in elkaar zette, bleef op zondag noodgedwongen in de schuur.

Pauw rookte. Shag. Als zijn shag op was, bietste hij sigaretten bij de jongens uit de hogere klassen die hij kende en met wie hij omging als waren het gelijken.

Op de enige schoolfoto die is gemaakt in de drie jaar dat ik het gymnasium bezocht, zit ik op de tweede rij links en is het net of mijn handen een shagje rollen (*quod non*), terwijl Pauw helemaal rechts vooraan zit, zijn handen om zijn opgetrokken knieën geslagen, mét stropdas en de blik van een heilig boontje. 1966. De eerste- en tweedeklassers zitten of hurken voor het lerarencorps dat op stoelen zit, daarachter staan de leerlingen van de hogere klassen, jongens in pak, meisjes in nette jurk, ieders haar netjes gekapt en geknipt, ouwelijk, allemaal een stralende toekomst tegemoet blikkend, deze hele dertigste seconde in de tweede helft van de twintigste eeuw lang, hoewel ik toen al geweten moet hebben dat ik dat jaar zou blij-

ven zitten. Zo kwam ik bij Pauw in de klas, die een paar weken ouder was dan ik maar al op de lagere school een klas had overgedaan. Met mijn zittenblijven kwam een einde aan het geduld van mijn ouders dat ik eerder die maand al zwaar had beproefd door een incident bij Vroom & Dreesmann. Pauw en ik wilden met de lift naar de platenafdeling op een van de hoger gelegen verdiepingen om te kijken of de nieuwe Beatles-elpee er al was, maar we werden gesommeerd om de trap te nemen. Omdat we het verdomden om de lift te verlaten, werd die vastgezet. We zagen een oploopje van huisvrouwen ontstaan. Ze stootten elkaar aan en wezen naar ons. Ze zouden het wel hebben over opgeschoten jongelui die de lift hadden kapotgemaakt. Ze wreven in hun handen toen de politie arriveerde en ons meenam op verdenking van lokaalvredebreuk.

Dat ik pas thuiskwam toen het eten al op tafel stond, weet ik aan de leuke band die ik aan het begin van onze straat in scène had gezet nadat Pauw en ik van het politiebureau terug naar de stad hadden moeten lopen om onze fietsen op te halen, maar de volgende dag belde de politie mijn vader op zijn werk.

Het was uit met de pret: voorlopig uit school meteen naar huis, de pick-up achter slot en grendel, de typemachine de deur uit. En ik moest naar de kapper. Alsof ik lang haar had. Daar kreeg je op deze school met een rector die we Bul noemden niet eens de kans toe. Maar sinds meneer Lamers had verteld over de Stoïcijnen droeg ik tegenslagen alsof ze mij niet aangingen.

Toen ik mijn slechte resultaten op school door mijn onverbiddelijke rapport niet langer verborgen kon houden, kregen de na het V&D-voorval getroffen maatregelen een permanent karakter. Ik had een goed stel hersens maar ik deed er niks mee en ik had niet hoeven blijven zitten als ik me niet zo had laten afleiden door die rotmuziek van die langharigen.

Bovendien mocht ik van mijn ouders niet langer met Pauw omgaan,

het kwam allemaal door zijn slechte invloed, die jongen deugde niet. Op de eerste schooldag na de vakantie vertelde Pauw me dat hij van zijn ouders juist niet meer met mij mocht omgaan. We moesten er erg om lachen.

Er was meer voor nodig om onze vriendschap in gevaar te brengen.

Ik ken jou toch?

NEEM HANNIE. JAREN LATER, TWEE scholen verder.

Pauw en ik zaten allang niet meer bij elkaar op school: ik was één keer te veel blijven zitten en mocht niet terugkomen op het gymnasium, Pauw was door zijn ouders naar het christelijk lyceum gestuurd.

We zagen elkaar in de weekends, dat wil zeggen op zaterdagen en in de vakanties. We lieten elkaar platen horen, bezochten concerten in het Beatcentrum en waren een gestencild blaadje begonnen waarin we over die platen en concerten schreven en dat we voor een kwartje verkochten op school en in de stad. Onze eigenhandig gefabriceerde perskaarten (mijn handtekening prijkte onder ‘hoofredacteur’, die van hem onder ‘directeur’) gaf ons gratis toegang tot evenementen en gelegenheden waar we voor ons achttiende nog niets eens betaald naartoe mochten.

Na hun optredens zochten we de bands op in de kleedkamer, soms niet meer dan een met bordkartonnen schermen afgescheiden deel van de zaal naast of achter het podium, om hen te interviewen, wat de muzikanten zich met toenemend ongeduld lieten welgevalen want ze onderhielden zich liever met meisjes dan met ons – waarin we hun geen ongelijk konden geven.

Voor ons vormden meisjes trouwens niet minder de drijfveer voor onze journalistieke en zakelijke activiteiten, die ook op onze nieuwe scholen de resultaten zorgelijk onder druk zetten. Meisjes die we leuk vonden, gaven we een nummer van ons blad voor niets en als het mocht van haar ouders, namen we er wel eens een mee naar een optreden, een extra perskaart was zo gemaakt.

Pauw was er bedrevener in dan ik. Had ik eens een meisje mee, dan stond ik stram naast haar me wanhopig af te vragen wat ik moest

zeggen, terwijl hij allang met zijn introducee stond te lebben. Lebben was een woord van mijn moeder. Zij waarschuwde vaak voor afgelebbelde meisjes, afgelikte boterhammen. Ik voelde me door Pauws doortastendheid nooit zielig, zelfs niet tekortgedaan. Mijn tijd kwam nog wel.

Op een zomeravond dat ik alleen naar een popconcert was gegaan (ik schreef toen al stukjes voor de echte krant, De Plaatselijke, Pauw was met vakantie), werd ik aangesproken door Hannie. Zij woonde in het dorp aan de overkant van de rivier waar dit optreden zich afspeelde in een zaaltje onder aan de dijk.

‘Ik ken jou toch?’ zei ze.

‘Ja, dat kan,’ zei ik zo nonchalant mogelijk. ‘Volgens mij heb ik jou ook wel eens gezien. Was jij laatst niet bij Cuby en de Blizzards?’

‘Dat is het,’ zei ze, ‘ik ben gek op blues.’ Ze stootte me net zo kortdaat aan als ze me had aangesproken en wees naar de bar: ‘We gaan wat drinken.’

Ze was niet groot, althans niet groter dan ik. Mollig misschien. Ze had lang donkerblond haar dat ze in een staart droeg. Lichtblauwe, waterige ogen. Haar mond was iets te klein voor haar gezicht, ze had dunne lippen en als ze lachte, zag je dat haar tanden niet goed op elkaar sloten. Maar dan glinsterden haar ogen en was het alsof ze een lief geheimpje voor je had.

Ze kleeedde zich zoals meisjes die van blues hielden zich kleedden. Ze droeg een spijkerrokje en een bloesje waarvan de bovenste knoopjes om haar borsten spanden.

Bij de barman die ze scheen te kennen, bestelde ze zonder mij iets te vragen twee biertjes.

‘Hoe heet je eigenlijk?’

Ik noemde mijn naam en zij de hare.

‘Maar jij woont hier niet,’ zei ze alsof ik dat had beweerd.

‘Nee,’ zei ik, ‘ik woon in de stad. Ik kom voor de Panda’s.’

‘Ja, die zijn ook zo goed. Ben jij een fan van ze?’

‘Niet echt. Ik ga een stukje over hun optreden schrijven voor de krant. De Plaatselijke. Ik schrijf voor de poppagina.’

‘Schrijf jij voor de krant?’ vroeg ze. Het scheen haar te verbazen.

‘Dan zal ik daar eens beter op letten. Dus je gaat hier ook over schrijven? Kom ik ook in je stukje?’

Toen zag ik voor het eerst goed die lach van dat geheimpje.

‘Nou ja, het zijn maar kleine stukjes, hoor, die ik schrijf. Maar loop straks even mee, want ik ga na het optreden proberen die gasten te interviewen. Vind je dat leuk?’

Ze bestelde nog twee biertjes. Ik vroeg haar wat zij deed.

‘Ik ga in de stad de kleuteropleiding doen,’ zei ze.

‘Hé, wat toevallig,’ zei ik. ‘In hetzelfde gebouw ga ik na de vakantie naar de havo.’

‘Wat grappig. Dan kan ik je dus elke dag zien,’ stelde ze vast.

‘Een prettig vooruitzicht,’ zei ik. Want ik vond haar leuk en door haar kordaatheid, haar directheid en de glinstering in haar ogen had ik geen last van mijn natuurlijke remmingen.

Tijdens het optreden van de Panda’s bleef ze naast me staan. Terwijl we ons onhandig heen en weer bewegen lieten doorgaan voor dansen, raakten we elkaar af en toe per ongeluk aan. Ik zag aan haar dat ze genoot van de muziek en dat ze sommige nummers kende. Niet eerder was ik een meisje tegengekomen dat net zoveel van muziek hield als ik.

Na het optreden liep de zaal snel leeg. Ik bestelde twee biertjes. Toen we de glazen leeg hadden, zei ik: ‘Kom je mee?’

Het was nooit moeilijk om in dit soort dorpshuizen de kleedkamer te vinden. In dit geval was het een ruimte die ook als keuken en opberghok dienst deed. Op een laag aanrecht stonden tientallen koffiekopjes die nog afgewassen moesten worden, vermoedelijk van een trouwreceptie of een begrafenis eerder die middag. Een oude dames-

fiets leunde tegen het aanrecht en in een hoek stonden stoelen opgestapeld.

Aan een kale tafel zaten de leden van de band, twee van hen met ontbloot bovenlijf. Ze dronken bier uit flesjes. Bij de ene, in wie ik de drummer herkende, droop bier langs zijn ongeschoren kin dat zich tussen zijn borsthaar vermengde met zweet.

Ik stelde me voor aan de zanger en vertelde wat ik kwam doen. Geduldig gaf hij antwoord op mijn vragen. Ik maakte aantekeningen in een klein notitieboekje.

Na afloop van het interview kregen Hannie en ik ook een flesje bier uit het krat dat op tafel stond. Iemand van de organisatie, die net zulk lang haar had als de muzikanten, kwam afrekenen. Hij gaf de zanger, die kennelijk ook zakelijk leider van de band was, een paar bankbiljetten en vroeg hem voor ontvangst te tekenen.

De zanger vroeg of er ergens nog iets te doen was, wat mij onwaarschijnlijk leek, maar Hannie zei dat ze nog een cafeetje wist waar werd geblowd.

‘Nou ja, laat ook maar,’ zei de zanger. ‘Laten we maken dat we wegkomen.’

Alsof de bandleden op die woorden hadden gewacht, stonden ze op om hun gitaren in de op de grond liggende koffers te leggen.

‘Zullen wij dan even naar de Paap gaan?’ vroeg Hannie. ‘Kijken of er iemand is.’

We waren allebei op de fiets. Ik was met het pontje gekomen, maar had er al rekening mee gehouden dat ik op de terugweg zou moeten omfietsen over de brug.

Ook in de Paap leek ze de barman te kennen. Het café stond boven aan de dijk tegenover een pleintje dat werd gedomineerd door een witgepleisterde kerk. Het was niet druk in het café. Door het raam aan de achterkant zag ik aan de overkant van de rivier de lichtjes

van de stad. Twee langharige jongens stonden om de pooltafel in de hoek, een meisje zat aan de bar.

Wij gingen met onze biertjes aan een tafeltje zitten.

‘Kom je hier wel vaker?’ vroeg ik.

‘Soms, niet te vaak. Ik ga wel eens met mijn broer mee als hij in het weekend thuis is. Hij zit in dienst. Hier koopt hij zijn stuff. Hij wil niet dat ik dat weet. Maar de dealer is er nu niet. Jammer, want ik heb niks bij me. Jij?’

‘Ik? Nee. Ik rook niet. Ik krijg honderd gulden als ik voor mijn achttiende niet heb gerookt. Nog een paar maanden volhouden.’

Ze nam een slok bier en keek me meewarig aan. ‘Dus jij weet niet wat het is om stoned te zijn?’

Ik haalde mijn schouders op. Ze had gelijk. Ze leegde haar glas in één teug, zette het met een kets terug op tafel en stond op.

‘Zie ik je morgenavond? Kom je bij mij thuis? Ik weet waar mijn broer zijn hasj verstopt.’

‘En je ouders dan?’ vroeg ik.

‘Die merken niets. Die zitten toch maar de hele avond voor de televisie. Kom. Jij moet me naar huis brengen, dan weet je meteen waar ik woon.’

Haar huis stond in een keurige straat tussen eendere huizen. Nergens brandde licht. Ook bij haar was iedereen al naar bed. In het kleine voortuintje zoenden we elkaar. Mijn tong wilde meer dan de hare.

‘Niet zo gretig,’ zei ze. ‘Het komt heus goed.’

Wij vormden een cocon

NA HET BEHALEN VAN ZIJN onderwijsbevoegdheid was Pauw op zichzelf gaan wonen in een pandje in de binnenstad dat aan de gemeentelijke saneringsdrift was ontkomen en uitkeek op een haven waar vroeger veel bedrijvigheid had geheerst, net achter de Voorstraat. We hadden er een gewoonte van gemaakt om, voordat we naar het café gingen, bij hem af te spreken. Hij had een baan als onderwijzer, ik was verslaggever geworden, eerst bij De Plaatselijke, daarna bij een krant in Rotterdam, maar over ons werk hadden we het niet vaak. Het waren gescheiden werelden.

Als we bij hem thuis op de bank ons eerste biertje van de avond dronken, vormden vrouwen en meisjes, en dan met name Pauw zijn niet aflatende reeks van veroveringen (elke week viel er een nieuwe naam), het belangrijkste onderwerp van gesprek. Een enkele keer kende ik de vrouw over wie hij verlekkerd sprak. Ik voelde dan een steek van jaloezie.

Hoelang was ik al zonder vriendin? Emma had het uitgemaakt toen ik bij De Plaatselijke ging werken, van nieuwe verkering was het nog niet gekomen en ik had niet zoals Pauw het vermogen om een meisje tot een avontuurtje van één nacht te verleiden – laat staan tot meer. Ik wist gewoon niet hoe dat moest, zelfs niet als ik meende te merken dat het meisje in kwestie mij misschien wel leuk vond. Ik hoorde mezelf de lulpraat uitslaan waarvan ik dacht dat die bij versieren hoorde, ik zag mezelf onhandig staan draaien terwijl ik me aanstelde om bij een meisje in het gevlug te komen. Het ontging me niet hoe haar ogen langs mij heen naar redding zochten.

Ik woonde nog thuis, dat wil zeggen: bij mijn moeder. Aan één kant was dat makkelijk: ik gooide mijn kleren in de wasmand en een paar dagen later lagen ze gestreken en wel op keurige stapeltjes op mijn

ook al met moederliefde opgemaakte bed. Als ik geen avonddienst had of niet met collega's in de kroeg was blijven hangen, stond om zes uur mijn eten op tafel. Als ik wel in de kroeg was blijven hangen waarschijnlijk ook. Als ik na het eten om wat voor reden dan ook geen tijd had om te helpen met afwassen, hoorde je mijn moeder niet mopperen.

Mijn moeder vond niets erg en ik weet nog steeds niet of dat uit onverschilligheid of uit ruimdenkendheid was. Ik houd het gemakshalve op het laatste.

Haar opstelling gaf mij in elk geval alle ruimte om mijn bestaan zo comfortabel mogelijk te maken.

Een buitenstaander zou in mijn gedrag ongetwijfeld egoïstische trekken herkennen, maar buitenstaanders waren er weinig meer: de broer en de zus van mijn moeder, haar ouders. Mijn vaders familie had anderhalf jaar na zijn dood met ons gebroken.

Wij vormden een cocon, mijn moeder, mijn broer en ik, en ik als oudste gebruikte als het moest mijn ellebogen om me naar buiten te werken, hoe prettig het ook was, in die cocon. Ik moest fladderen, alleen, de wereld in.

Zoals gezegd: thuis wonen had zijn praktische voordelen, maar er waren ook nadelen. Daarbovenop kwam nog het schuldgevoel, dat ik misschien had kunnen afkopen door mijn moeder kostgeld te geven, maar de telefoon werd betaald en de krant hadden we gratis.

Maar wát graag zou ik op mezelf wonen, maar als ik wel eens op een huis uit een advertentie afging, vielen me alleen de vochtige muren op, hoorde ik door het plafond heen het gekijf van de aspirantbovenburen of ging het om een kamer op het noorden met een hospita die mij al bij de eerste aanblik had toegeworpen dat het niet de bedoeling was dat ik meisjes ontving of muziek draaide.

Niets was goed genoeg voor mij, hoewel mijn kamer thuis te klein werd voor wat ik aan platen en boeken naar binnen sleepte, en mijn

moeder ook wel eens onder aan de trap stond met haar tafelbelletje om te waarschuwen dat de muziek te hard stond.

Dat ik – stel dat ik over dat talent had beschikt – een wildvreemd meisje mee naar mijn kamer zou nemen, was ondenkbaar. Het probleem zat vooral in mijn hoofd, mijn moeder zou er misschien niet eens moeite mee hebben, ik was per slot van rekening meerderjarig en ze had er ook nooit iets van gezegd dat ik me indertijd met Hannie op mijn kamer terugtrok. Ze zal toch niet werkelijk hebben gedacht dat we ons uitsluitend op ons huiswerk stortten?

Wij waren opgevoed in soberheid, zeker na de dood van mijn vader, maar ook toen hij nog leefde was lust iets om te negeren, zeker niet iets om aan toe te geven. Het hele woord bestond bij ons niet.

Zelfbeheersing was de grootste deugd, we waren immers geen dieren – laat staan beesten. Het was dus niet dat ik mij jegens een meegebracht meisje zou schamen voor mijn moeder, maar juist dat ik mij jegens mijn moeder schaamde, al was het maar omdat zij zou kunnen denken dat ik me liet gaan.

Bovendien benadrukte ik, door mij met een meisje in te laten, mijn moeders eenzaamheid.

Een groter probleem dan mijn eigen schaamte, maar daarmee nauw samenhangend, was het feit dat mijn moeder nooit níet thuis was. Zij leed aan plein-, brug- en straatvrees of welke vrees het dan ook was die haar aan huis kluisterde. Als ze nou eens een middag naar haar zus ging of net als andere moeders gezellig met een vriendin een dagje uit naar de écht grote stad, of liever nog een week ging logeren bij haar broer in Brabant, dan zou ik het rijk alleen hebben en was het mee naar huis nemen van meisjes misschien het hypothetische overstegen, in elk geval had ik kunnen oefenen in het proberen meisjes mee naar huis te krijgen (mijn broer zou al mijn platen mogen draaien als hij zijn kop maar hield).

Dus het was wel de hoogste tijd dat ik op mezelf ging wonen, maar

er was woningnood en ik was kieskeurig en ik had toen al een hekel aan klussen.

Pauw had de stap gemakkelijk gezet, of eigenlijk was hij er een handje bij geholpen: hij was het ouderlijk nest uit gewipt toen zijn vader na de dood van zijn moeder hertrouwde met een lidmaat van de kerk waarvan hij de predikant was en bij haar introk in een flat waar voor Pauw geen ruimte was.

Op voorspraak van zijn vader was hij aan zijn opgeknapt huis in de oude binnenstad gekomen, waar het wemelde van de onbewoonbaar verklaarde, van ellende scheef hangende panden met groen uitgeslagen muren en waar het altijd stonk naar oud vocht.

De oude binnenstad, waar schitterende patriciërswohnungen eeuwenlang het beeld hadden bepaald, was op sterven na dood. Op het Stadskantoor droomden ze van een snelweg dwars door het centrum als de definitieve streep door wat er aan geschiedenis nog over was. De polders die mijn kinderjaren van wildernis en avontuur hadden voorzien werden volgebouwd met eenvormige nieuwbouwwijken – daar moesten de weggesaneerde binnenstadbewoners dan maar naar toe.

Ook zij moest hoesten

IK TYPTE MIJN STUKJE OVER de Panda's voor de krant, hoewel ik dat pas op maandag hoefde in te leveren. Ik was ongedurig, ik moest iets te doen hebben.

Ik fietste langs het zwembad om te kijken of er bekenden waren.

Ik belde Pauw op, maar kreeg zijn vader aan de telefoon.

Ik luisterde naar *Electric Ladyland*.

Ik bladerde door de boeken die ik het komende jaar zou gebruiken op school.

Na het avondeten maakte ik aanstalten om weg te gaan.

'Waar moet je nu weer heen?' vroeg mijn moeder.

'Naar het Beatcentrum. Voor de krant,' zei ik.

'Jij met je krant,' zei mijn moeder. 'Ik hoop dat je straks op school net zo fanatiek zult zijn.'

'Ja hoor. Nou, ik ga. Dag!'

Snel trok ik de deur achter me dicht. Ik racete haastig naar het pontje, dat gelukkig aan deze kant van de rivier lag. Door het deinen van het bootje leek het alsof ik loskwam van de aarde.

Aan de overkant zweefde ik naar het huis van Hannie. Ze deed zelf open. Ik weet niet wat ik had moeten zeggen als haar vader of haar moeder had opengedaan. Haar ogen twinkelden.

Lief geheimpje.

'Ik stel je even voor en dan gaan we meteen naar boven.' Ze leek te trillen van voorpret.

Haar vader was een fletse man. Haar moeder had rode blossen op haar wangen en net zulke ogen als Hannie. Ze zaten naast elkaar op een bank voor de tv.

'Zo kinderen, dus jullie gaan je voorbereiden op het nieuwe schooljaar? Willen jullie koffie mee naar boven?' zei ze handenwrijvend.

‘Ja, lekker mam. Ik neem de thermoskan wel mee uit de keuken,’ zei Hannie.

Ik had me van deze avond van alles voorgesteld, maar niet dat we ons zouden voorbereiden op school – zelfs niet dat we het over school zouden hebben. Ze duwde mij twee mokken in handen en ging me voor de trap op. Ze droeg hetzelfde rokje als de avond ervoor.

‘Ja, ik moest toch wat zeggen,’ lachte ze. ‘Ik heb ze ook verteld dat ik je van school ken. En dat je stukjes schrijft in de krant.’

‘Dat laatste is dan in elk geval niet gelogen,’ zei ik.

Ze had een ruime kamer. In een hoek stond haar bed, er lag een bonte spreij overheen, tegen de muur stonden kleurige kussens. Tegen de andere muur stond een bureautje dat er, in tegenstelling tot het mijne, opgeruimd uitzag. Boven het bureautje hing een tomadorekje waarop een paar boeken stonden. Er zat ook een versleten pop in.

Op de vloer lag een kleedje.

Om de hanglamp was rood papier gewikkeld, zodat het in de kamer schemerde.

Hannie zette de kopjes op het blad van haar bureau en schonk in uit de thermoskan.

‘Ik haal straks wel een paar biertjes,’ zei ze. ‘Wat wil je horen?’

Ze opende de deur van de vaste kast waarin een rij elpees stond.

‘Wat heb je allemaal?’ vroeg ik.

We bleken zo’n beetje dezelfde smaak te hebben.

‘Doe deze maar. Traffic.’

We zaten onwennig tegenover elkaar. Het was moeilijk om meteen in dezelfde stemming te raken als waarin we gisteren afscheid van elkaar hadden genomen.

‘Ik vond het fijn gisteravond,’ zei ze. ‘Ik heb er de hele dag aan lopen denken.’

‘Ja, ik ook. Ik...’ Ik realiseerde me dat dit al de tweede keer was dat